

**L. Coelii Lactantii Firmiani, diuinarum institutionum,
aduersus gentes, de falsa religione liber primus**

Lactantius, Lucius Caecilius Firmianus

[Köln], [1518]

VD16 ZV 9338

De testimonijs Apollinis & deoru[m]. Cap. VII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71332](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71332)

DE FALSA RELI.

uel quæ in eo sunt solum coli oportere testatur.

αὐτὸν τὸν μόνον ὄντα σέβεισθ' ἡγήτορα κόσμου,

ὅτι μόνος ἐστὶ αἰῶνα καὶ ἐξ αἰῶνος ἔτυχεν. Id est, Ipsum, qui solus est, colite principem mūdi, q̄ solus est in seculū, atq̄ a seculo fuit. Item alia Sibylla, quæcunq̄ est, cum perferre se ad homines Dei uocem diceret, sic ait.

εἷς μόνος ἐμὶ θεός. καὶ ἕνα ἐστὶ θεός ἄλλος

.i. Solus em̄

Deus sum, & non alius. Exequerer nunc testimonia cæterarum, nisi & hæc sufficerent, & illa oportunioribus locis reseruarem. Sed cum defēdamus causam ueritatis apud eos, q̄ aberrantes a ueritate falsis religionibus seruiunt, q̄d genus p̄bationis aduersus eos magis adhibere debemus, q̄ ut eos deorū suorum testimonijs reuicamus.

De testimonijs Apollinis & deorū. Cap. VII.

Pollo enim, quem præter cæteros diuinum maximeq̄ fatidicum existimant, Colophōe respondens, quod Delphis credo emigrauerat, amenitate ductus Asiae, quærenti cuidā quis esset, aut quid esset omnino Deus, respondit uiginti & uno uersibus. Quorum hoc principium est

αὐτοφύνης ἀσίλακτος ἀμήτωρ ασυφέλικτος

οὐνομα μηδὲ λόγῳ χωρῶνμενον ἐν πυρὶ ναίων.

τουτὶ θεός μικρὰ δὲ θεοῦ μεγίστ' ἄγγελοι ἡμεῖς.

Hoc est,

Ex se ortus nō edoctus sine matre concussus nomen ne uerbo q̄dem capiendū, in igne habitās. hoc Deus est: modica aut̄ dei portio angeli nos. Nunq̄d potest suspicari de Ioue esse dictū, q̄ matrē habuit, & nomen: Quid q̄d Mercurius ille ter maximus, cuius supra mētione feci, nō mō

ἑκείνω, ut Apollo, sed ἀπάτωρα quoque appellat Deū, quod origo illi non sit aliunde. Nec enim potest ab ullo generari, qui ipse uniuersa generauit. Satis (ut opinor) & arguentis docui, & testibus confirmari, quod pro se satis clarum est, Vnum esse regem mundi, unum patrem, unum deum. Sed fortasse querat aliquis a nobis idem illud, quod apud Ciceronem querit Hortensius. Si Deus unus est, quare esse beata solitudo querat: tanquam nos, qui unum esse dicimus, desertum ac solitarium esse dicamus. Habet enim ministros, quos uocamus nuncios. Et est illud uerum, quod dixisse in exhortationibus Seneca supra retuli, genuisse regni ministros Deum. Verum hi neque dii sunt, neque deos se uocari, aut coli uolunt, quippe qui nihil propter iussum, ac uoluntatem Dei faciunt. Nec tamen illi sunt, qui uulgo coluntur, quorum & exiguus, & certus est numerus. Quod si cultores deorum ipsos eos se colere putant, quos summi Dei ministros appellamus, nihil est quod nobis faciunt inuidiam, quod unum dicamus multos negemus. Si eos multitudo delectat, non duodecim dicimus, aut trecentos sexagintaque (ut Orpheus) sed innumerabiles esse arguimus eorum errores in diuersum, qui tam paucos putant. Sciant tamen quo nomine appellari debeant, ne Deum uerum uiolent, cuius nomen exponunt, dum pluribus tribuunt. Credant Apollini suo, quod eodem illo responso, ut Ioui principatum, sic etiam ceteris diis abstulit nomen. Tertius enim uersus ostendit Dei ministros, non deos, uerum angelos appellari oportere. De se quidem ille mentitus est, quod cum sit e numero daemonum, Angelis se Dei aggregauit, denique in alijs responsis daemone se esse confessus est. Nam cum interrogaretur

DE FALSA RELI.

quomodo sibi supplicari uellet, ita respondit

πάνσοφει πικροδιδάκτ' ἐπιλοίσροφει μέκλυθι δαίμων Id est, Omnia sapiens, oīa doctē, qui per cuncta uersaris exaudi dæmon. Item rursus preces in Apollinem Smyntheum rogatus exprimeret, ab hoc uersu exorsus est.

ἀρμοῖν κόσμιοι φαειφόμε καὶ σέφει δαίμων

Id est, Conuentus mundi lucifer & sapiēs dæmon. Quid ergo superest, nisi ut sua confessiōe uerberibus ueri Dei ac pœnæ subiaceat sempiternæ. Nam in alio responso ita δαίμονες οἱ φοιτῶσι περὶ γῆνα καὶ περὶ πόντον (dixit, ἀνάμαστοι δάμανται ὑπὸ μάστιγι θεοῦ. .i. Dæmones qui uētitant circa terrā & circa pontum indefessi, domantur sub flagello Dei. De utriusq; generibus in .ij. li. differemus. Interim nobis sat est, quod dum se honorare uult, & in cœlo collocare, cōfessus est, id quod res se habet, q̄modo sit appellandi, q̄ Deo assistunt. Retrahant ergo se hoīes ab erroribus, & abiectis religionibus prauis, parentē suum, dominumq; cognoscant, cuius nec uirtus existiari potest nec magnitudo perspici, nec principium cōprehendi, cū ad illum mentis humanæ intentio, & acumen, & memoria peruenerit quasi subactis, & consumatis om̄ibus uīs subsistit, hæret, deficit, nec est aliquid ulterius, quo p̄gre di possit, uerū quia fieri non potest, quin id, q̄d sit, aliquñ esse cœpit, cōsequens est, utqñ nihil ante illū fuit, ipse añ oīa ex se ipso sit procreatus, ideoq; ab Apolline αὐτοφυής, id est, ex se ortus, a Sibylla αὐτογενής, id est, ex se genitus, & ἀγέννητος. .i. īgenitus, & ἀποίητος. .i. nō factus nominat, q̄d Seneca uir acutus in exhortationibus uidit. Nos, inquit,

aliunde pendemus. Itaq; ad aliquē perspicimus, cui quod est optimum in nobis, debeamus, Alius nos edidit, alius instruxit, Deus ipse se fecit.

Quod deus sine corpore sit, nec sexu ad procreandum
egeat. Cap. VIII.

Is igitur tot & tantis testibus comprobatur, unius dei potestate, ac providentia mundū gubernari, cuius uim, maiestatemq; tantam esse dicit in Timæo Plato, ut eam neq; mente concipere, neq; uerbis enarrare quisq; possit ob nimiam eius, & inestimabilem potestatem. Dubitet ergo aliquis, an quicquam difficile, aut impossibile sit Deo, qui tanta tamq; mirifica opera providentia excogitauit, uirtute constituit, ratione perfecit, nunc autē spiritu sustentet, potestate moderetur, incogitabilis, ineffabilis, & nulli alij satis notus q̄ sibi. Vnde mihi de tanta potestate sapius cogitanti, qui Deos colunt, interdum uideri solent tam caeci, tam incogitabiles, tam excordes, tam non multū a multis animalibus differentes, qui credant eos, qui geniti sūt maris, ac foeminae coitu, aliquid maiestatis, diuinæq; uirtutis habere potuisse, cum Sibylla Erythraea dicat,

ὅτι δὴνα ἴ ἀνδρῶν

ἐκ μητρὸν μητρῶν τὸ θεὸν τετυπαμένον εἶναι. i. Non potest ex uirtu femine & matrice Deus formatus esse. Quod si

est uerū, sicuti est, apparet Hercule, Apollinē, Liberū, Mercuriū, Iouēq; ipsum cū cæteris hoies fuisse, qñ sunt ex duobus sexibus nati. Quid ē autē tam remotū a deo, q̄ id opus, qd ipse ad ppagandā sobolē mortalibus tribuit.

C iiij.